

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-57>

УДК 339.13:336.744

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

REGULATION OF THE CRYPTOCURRENCY MARKET: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE

Захарків Віктор Тарасович

аспірант,

Державний торговельно-економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8771-6786>**Zakharkiv Viktor**

State University of Trade and Economics

Стаття присвячена дослідженню питання регулювання ринку криптовалют в Україні та огляду зарубіжного досвіду з даного питання. Актуальність теми статті визначається розглядом шляхів регулювання ринку криптовалют із аналізом прийнятого спеціалізованого законодавства в Україні, а також дослідження шляхів перспектив розвитку національної криптоіндустрії в умовах воєнного стану із наявним зарубіжним досвідом. Метою дослідження було проаналізувати зарубіжний досвід регулювання ринку криптовалют та розкрити питання регулювання ринку криптовалют в Україні. Встановлено, що регулювання вітчизняного ринку криптовалют має позитивну перспективу в умовах воєнного стану прийняв спеціальний закон, однак головною проблемою є не внесення змін до Податкового кодексу України. Систематизовано зарубіжний досвід регулювання ринку криптовалют. Проаналізовано напрями покращення регулювання ринку криптовалют в Україні.

Ключові слова: криптовалюта, державне регулювання, біткоїн, ринок криптовалют, віртуальні активи.

The article is devoted to the study of the regulation of the cryptocurrency market in Ukraine and a review of foreign experience on this issue. The relevance of the topic of the article is determined by the consideration of the ways of regulating the cryptocurrency market with the analysis of the adopted specialized legislation in Ukraine, as well as the study of the ways of development of the prospects of the national crypto industry in the conditions of martial law with the available foreign experience. The purpose of the study was to analyze the foreign experience of cryptocurrency market regulation and to reveal the issue of cryptocurrency market regulation in Ukraine. It has been established that the regulation of the domestic cryptocurrency market has a positive perspective in the conditions of martial law, based on the adoption of a special law (the Law of Ukraine "On Virtual Assets") on the regulation of the circulation of virtual assets, however, the main problem is the lack of appropriate changes to the Tax Code of Ukraine. At the same time, there is a draft law with specific changes to the Tax Code of Ukraine and it is awaiting its consideration during the session in the Verkhovna Rada of Ukraine. The foreign experience of regulating the cryptocurrency market of countries such as the USA, Canada, Germany, Japan, France, Portugal, and Poland is systematized. The directions for improving the regulation of the cryptocurrency market in Ukraine were analyzed. The practical value of this study lies in the establishment of directions for improving the regulation of the cryptocurrency market in Ukraine, which were established during the analysis of foreign experience in the regulation of the cryptocurrency market. The foreign experience of cryptocurrency regulation is disclosed. The gaps in the regulation of the domestic cryptocurrency market and certain shortcomings of the foreign experience in the regulation of the cryptocurrency market have been identified. An expert opinion on the further development of regulation of the domestic cryptocurrency market in the conditions of martial law is given.

Keywords: cryptocurrency, government regulation, bitcoin, cryptocurrency market, virtual assets.

Постановка проблеми. Незважаючи на війну та її катастрофічні наслідки для нашої держави, особливо для економіки, останнім часом Україна впевнено демонструє поступальний розвиток сфери віртуальних активів, активно впроваджуючи цифровізацію прак-

тично в усіх сферах державного управління та бізнесу. Тому, актуальність даного дослідження пов'язана із зростанням впливу криптовалют (біткоїнів) на економіку та необхідністю мінімізувати більшість наявних ризиків, що надасть можливість максимально дієво

та якісно провести розробку законодавчих ініціатив та проектів із урахуванням зарубіжного досвіду та із зобов'язаннями прийнятими Україною перед Європейським Союзом в рамках Угоди про Асоціацію [1].

В умовах світової фінансової кризи, коли національні валюти постійно знецінюються, запровадження єдиної цифрової валюти, зокрема криптовалюти, може вирішити багато існуючих проблем функціонування світових фінансових систем.

У листопаді 2014 року Національний банк України зробив заяву про правовий режим біткоїна у країні. 8 вересня 2021 року Верховна Рада України легалізувала віртуальні активи, дозволивши власникам віртуальних активів легально торгувати та декларувати їх. Закон мав дозволити іноземним криптокомпаніям реєструвати блокчейн-бізнес в Україні [2].

За результатами у 2022 році міжнародне експертне середовище високо оцінило прогресивні кроки України у розвитку організаційних, правових та техніко-економічних засад розвитку ринку віртуальних активів за останні два роки. Адже, 15 березня 2022 року Президент України підписав Закон України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-ІХ, який має набрати чинності з дня набрання чинності Законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами. Однак, станом на початок серпня 2023 року закон не набув чинності. При цьому, в Україні планується перехід від BTC (діюча назва біткоїну) на ХВТ, щоб відповідати міжнародній системі валютних кодів.

Великим досягненням української криптоспільноти, є те, що у світових рейтингах Україна посідає третє місце у світі серед лідерів криптобізнесу. Враховуючи наявні стабільні тенденції та позитивну динаміку розвитку національного сектору, на мою думку, особливо навіть в умовах війни, доцільно провести його огляд на науковому рівні з урахуванням напрацюванням національного законодавства, що нещодавно прийнято на державному рівні, окреслити нові перспективи законодавчого регулювання обігу віртуальних активів в Україні на основі передового європейського та міжнародного досвіду у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематику державного регулювання ринку криптовалют та її обіг досліджували такі науковці як: Н. Архірейська [12], А. Блінов

[13], С. Волосович [14], С. Федоров [15]. Дослідженням питання правового регулювання обігу віртуальних активів в Україні займалися: Т. Гудіма і В. Устименко [16], В. Нагнібеда [17], К. Некіт [18], В. Новицький та В. Фица [19] тощо. Вивченням фінансово-методологічних засад оцінки ризиків обігу криптовалют у своїх працях висвітлювали такі науковці: О. Борнякова, А. Ковальчук, С. Стеценко, О. Кулика та інші.

Однак, питання регулювання ринку криптовалют в Україні та аналіз зарубіжного досвіду із зазначеного питання, недостатньо розкриті та дослідженні через прийняття спеціалізованого Закону України «Про віртуальні активи», який не вступив у чинність. А також, жоден із вищезазначених авторів не розглядав шляхів майбутніх перспектив щодо розвитку національної криптоіндустрії в умовах воєнного стану, що посилює актуальність даної наукової статті.

Мета дослідження полягає в розкритті особливостей регулювання ринку криптовалют в Україні; проаналізувати зарубіжний досвід регулювання відносин, пов'язаних з криптовалютами, його сутність та зазначити підходи щодо перспективи і шляхи покращення регулювання національного ринку криптовалют.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правовий режим криптовалют в Україні ґрунтується на регулюванні ринку криптовалют. Тому, з прийняттям Закону України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 року (надалі – Закон) в Україні офіційно легалізували зв'язки з обороту так званих біткоїнів.

Відповідно до Закону [3], крипта офіційно отримала статус нематеріального активу, який має власну цінність. Крім того, було законодавчо встановлено, що цифрові активи стали об'єктом цивільних прав. Тобто, в нашій державі формується відповідне правове поле, яке дозволить легально та офіційно функціонувати іноземним та українським криптовалютним біржам; банківські установи в національній юрисдикції можуть відкривати рахунки для криптокомпаній; громадяни України потенційно можуть захистити свої інвестиції у віртуальні активи; держава сприятиме захисту власників криптовалют та забезпечуватиме правовий захист прав на віртуальні активи.

Перш за все, на мою думку, даний Закон є рамковим, тобто встановлює «правила гри та поведінки» для основних учасників ринку віртуальних активів - держави в особі відповідних уповноважених органів, постачальни-

ків послуг та інших учасників. Адже, Закон створює об'єктивну основу для формування в майбутньому цілісного ринку віртуальних активів в Україні. Однак, нормативно врегульований обіг віртуальних активів зможе привернути увагу іноземних інвесторів до цифрових інновацій країни та значно покращить загальний позитивний імідж України як цифрової держави.

Тому, прогресивне регулювання сфери віртуальних активів в Україні, а також гнучка система оподаткування потенційно можуть зацікавити іноземних інвесторів і позитивно вплинути на розвиток вітчизняних стартапів і національної цифрової економіки в цілому.

Слід звернути увагу на те, що прийнятий Закон офіційно розділив цифрові активи на 3 групи: 1) незахищені (поширені цифрові валюти з плаваючим курсом (Bitcoin, Ethereum тощо)); 2) застраховані (активи, які дають компанії законне право на отримання доходу); 3) фінансові (фіатна криптовалюта та дорогоцінні метали) [3; 4].

Також, особи та компанії, які спеціалізуються на зберіганні та проведенні операцій з криптовалютами, зобов'язані реєструватися в уповноважених органах. Ліцензія видається на один рік.

Крім того, Закон визначає тлумачення низки термінів, зокрема: «віртуальний актив», «електронний гаманець», «обмінники криптовалют» тощо. Ухвалений Закон не має стосунку до питання видобутку корисних копалин. Тому, в Україні офіційно дозволений майнінг криптовалют.

Сьогодні в рамках українського ринку криптовалют використовується велика кількість фінансових (фінтех) технологій та інструментів, зокрема: децентралізовані фінанси DeFi (Decentralized Finance), децентралізовані ігри (GameFi), незамінні токени (NFT) та інші. адреси. Крім того, місцева влада не пішла шляхом заборон чи обмежень – сьогодні в Україні найбільша кількість СНД Біткойн-агенцій із власною біржею криптовалют.

Розглядаючи державне регулювання ринків криптовалют в країнах Європейського Союзу (надалі – ЄС), то воно знаходиться на стадії становлення, оскільки криптовалюта активно використовується в економічній діяльності країн-учасниць союзу. При цьому, в Європі Великобританія займає одну з ключових позицій на ринках криптовалют. Це сума державних інвестицій у дослідження та розробки Fin Tech у сфері цифрових валют, яка сягає близько 10 мільйонів фунтів [4].

Португалія є однією з найбільш дружніх до криптовалюти країн Європи. Зараз доходи від криптовалюти не оподатковуються в цій країні, але незабаром це зміниться. Відповідно до нещодавно представленого парламенту плану, бюджет країни у 2023 році передбачає оподаткування доходів від продажу криптовалюти, яка утримується менше року, за ставкою 28%. Кriptoактиви, які зберігаються більше 365 днів, не оподатковуються. Також, розмір податку – 10% на безкоштовні перекази криптовалют та комісія – 4%, які стягують брокери за операції з криптовалютою. При цьому, Португалія заявила, що нові правила відповідають законам про криптовалюту в інших європейських країнах, включаючи Німеччину, де інвестори не платять податок, якщо вони тримають криптовалюту більше року [10].

А наприклад у польському законодавстві зазначається, що криптовалюта є приватною власністю і водночас мірою вартості, але не є грошима [X].

Досліджуючи зарубіжний досвід регулювання ринку криптовалют можна стверджувати, що існує три групи держав, які поділилися за кількістю поширенням віртуальної валюти та за ефективністю регулювання ринку криптовалют.

Перша група держав, в яких обіг криптовалют і пов'язаний з ними бізнес регулюється законодавством. Прикладами таких країн є Сполучені Штати Америки (надалі – США), Канада та Японія.

США посідають перше місце у світі за кількістю біткойн-машин, що пов'язано зі значним поширенням віртуальної валюти, яка, у свою чергу, дозволяє вільно оплачувати певні товари чи послуги криптовалютами. Віртуальна валюта в США вважається аналогом звичайних грошей у трьох аспектах та як товар (майно, що обкладається обов'язковими державними податками). Закони кожного штату США відрізняються від інших штатів. Наприклад, у штаті Вашингтон криптовалюта юридично підлягає грошовим переказам, і для того щоб бізнес у даному штаті здійснював перекази криптовалют або надавав криптовалютні гаманці користувачам, вони повинні мати належну ліцензію (ліцензію на переказ грошей (крипто валюти) у штаті Вашингтон). У свою чергу, ліцензія на ведення криптовалютного бізнесу (BitLicense) була введена і в штаті Нью-Йорк [6].

Не менш цікавим є досвід Канади у сфері правового регулювання обіг віртуальних валют та регулювання ринку криптовалют.

За законом криптовалютні біржі в Канаді повинні зареєструватися як фінансові установи в Центрі аналізу фінансових операцій і звітів Канади (FINTRAC), і банки не можуть відкривати рахунки на таких біржах, якщо вони не зареєстровані належним чином. Крім того, щоб запобігти відмиванню злочинних активів, компанії повинні повідомляти про підозрілі операції з криптовалютою та перевіряти всіх користувачів [7].

Криптовалюта визнана законним засобом платежу в Японії та Швеції. Проте, в Японії криптовалютні компанії повинні платити високі податки: 30% від прибутку, включаючи нереалізований дохід [7; 10].

В Японії криптовалюта визначена як інструмент із такими ж платіжними функціями, як і національна валюта. У той же час в Японії в березні 2014 року було прийнято рішення врегулювати обіг криптовалют та оподаткування таких операцій (Payment Services Act, 2018). Згодом, 14 березня 2018 року, Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Японії (ASBJ) прийняла рішення щодо практичного управління обліком криптовалют і, відповідно, прийняла відповідний закон (стандарт) як частину японського GAAP [X].

До другої групи належать держави, які вже почали впроваджувати законодавче регулювання обігу криптовалют та ведення криптовалютного бізнесу. Такими державами є: Австрія, Норвегія, Ісландія, Фінляндія та Німеччина.

Наприклад, згідно із законодавством Австрії, віртуальні валюти мають статус нематеріальних активів, в Ісландії – цифровою валютою, а у Фінляндії – різновидом програмного забезпечення.

Цікавою, на наш погляд, є позиція Великобританії. Там віртуальна валюта не контролюється владою, оскільки не вважається фінансовим продуктом чи цифровою валютою.

У Німеччині криптовалюти вважаються фінансовим інструментом, тому створення криптовалют або їх використання як засобу платежу не вимагає спеціального дозволу, але для їх комерційного використання вже потрібна спеціальна ліцензія. Найвигідніші умови купівлі товарів і послуг за криптовалюти, також в Німеччині. Покупки не оподатковуються, а криптовалюта визнається законним платіжним засобом [7; 8].

В Ісландії криптовалюти класифікуються законом як цифрові валюти, і існує де-факта заборона юридичним особам обмінювати віртуальну валюту. Тобто, ісландські юридичні

особи не мають права купувати віртуальну валюту за кордоном, оскільки, відповідно до закону, це буде вважатися переказом коштів за кордон. З іншого боку, продаж криптовалют кордо не заборонений [8].

У Польщі віртуальна валюта визначається як цифрове представлення активів, випущених не Центральним банком і кредитною установою чи організацією електронних грошей, а які за певних умов можуть використовуватися як альтернатива грошам, а також діяльності з майнінгу та обміну криптовалют в державі як певний вид економічної діяльності. Незважаючи на це, Міністерство фінансів Польщі не регулює роботу криптовалют в державі.

У Франції криптовалюти визнаються взаємозамінними активами (рухомими активами). Інвестиції у віртуальні активи оподатковуються на тому ж рівні, що й інтелектуальна власність, але правовий статус не визначено.

До третьої групи належать держави, які не зробили жодних кроків щодо регулювання обігу віртуальних валют і криптовалютного бізнесу або лише нещодавно почали робити спроби законодавчого регулювання обігу криптовалют. Прикладами таких країн є Італія та Україна [9].

Завдяки зусиллям вітчизняних стартапів Україна залишається ключовим ринком для 60% стартапів країни, за нею йдуть ринки Європи (ЄС та ЄЕЗ 46,4%) та Північної Америки (США 34,3%, Канада 9,3%). Адже поки триває війна, іноземні інвестори займають вичікувальну позицію і не поспішають вкладати гроші у вітчизняні стартапи та розвивати вітчизняний крипто сектор [10].

Італія не визнає криптовалюти законним платіжним засобом, але операції з ними не заборонені. Пропозиція бюджету країни 2023 року встановлює збільшення податку на приріст капіталу на віртуальні активи до 26% за умови, що доходи перевищать 2000 євро.

Досі італійські податкові органи розглядали цифрові валюти та токени як іноземну валюту, що означає нижче оподаткування. Законопроект, запропонований урядом прем'єр-міністра, також дозволяє платникам податків декларувати вартість віртуальних активів з 1 січня 2023 року, сплачуючи податок у розмірі 14%. Мета полягає в тому, щоб спонукати італійців декларувати свої цифрові активи у своїх податкових деклараціях [11].

В Україні залишається невирішене питання щодо оподаткування доходів від операцій з криптовалютами. Адже, Закон набуде чинності лише тоді, коли народні депутати про-

голосують за інший законопроект «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування обігу віртуальних активів в Україні» (№ 7150). Оскільки, реалізація норм законопроекту № 7150 дає безмежний потенціал для зростання податкових надходжень від розвитку нової галузі економіки, яка досі жодним чином не оподатковувалась. Його реалізація допоможе Україні посісти одне з перших місць у світі серед найпривабливіших юрисдикцій для високотехнологічного бізнесу.

За розрахунками експертів, до 2025 року український ринок віртуальних активів у правовому та податковому середовищі може зрости до 5 мільярдів доларів на рік. А отже, держава потенційно може отримати до бюджету 5% від цієї суми – 250 мільйонів доларів (тобто близько 10 мільярдів гривень за поточним курсом долара). Тоді як зараз він не отримує ні копійки [10; 11].

Висновки. Отже, після ухвалення закону та набуття його чинності «Про віртуальні активи» (станом на серпень 2023 рік Закон не набув чинності через не прийняття змін у податкове законодавство) всі українські та іноземні криптовалютні біржі, банківський сектор зможуть легально відкривати рахунки криптокомпаній. А отже, держава гарантуватиме судовий захист прав власників віртуальних активів.

Однак, ще необхідно прийняти нововведення у Податковий кодекс України для оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами за загальними правилами незалежно від місця проживання, що створить попит серед іноземних інвестицій.

Зарубіжний досвід у регулюванні ринку криптовалют прикладом демонструє ефективні заходи, які Україна може реалізувати на

вітчизняному ринку криптовалют, а саме: майнити та продавати криптовалюту, а всі постачальники цифрових активів повинні будуть пройти державну реєстрацію; введення оподаткування обігу віртуальних активів; основним перспективним напрямком залишити впровадження блокчейну в державному секторі; розробити та прийняти рекомендації щодо захисту компаній та фінансів на ринку криптовалют; створення умов стабільності та національної безпеки з обігу криптовалют (на прикладі США); впровадження методів боротьби з шахрайством з криптовалютами; розвиток механізмів захисту прав споживачів та інвесторів; поступова відмова від фіатних грошей на фундаментальному рівні тощо.

При цьому, оскільки наша держава отримала статус кандидата на членство в ЄС, бажано прискорити адаптацію нормативних вимог EU MiCA до національного законодавства, що дасть змогу запровадити європейські стандарти в національні реалії криптоіндустрії, зробити обіг криптовалют максимально зручним, прозорим, легальним і безпечним.

Також, потребують вдосконалення відповідні міжнародні фінансово-економічні та організаційно-правові механізми та процедури санкційного тиску, які б унеможливили використання Російською Федерацією та її сателітами (Іраном, Північною Кореєю) криптовалют (віртуальних активів) для обходу санкцій.

Прогноз розвитку IT-галузі в Україні до кінця 2023 року залишається досить позитивним, оскільки сектор криптовалют адаптується та повертається до успішної операційної діяльності, а також продовжує забезпечувати економічну безпеку країни через стабілізацію експортних надходжень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014 року № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. Правовий режим криптовалют в Україні (Вікіпедія). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D0%BC_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96
3. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лют. 2022 р. № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20/ed20220217#Text>
4. Скарбик П. Легалізація та правове регулювання криптовалют в Україні. URL: <https://itechua.com/other/208929>
5. Fomina O., Moshkovska O., Avhustova O., Romashko O., Holovina D (2019) Current aspects of the cryptocurrency recognition in Ukraine. *Banks and Bank Systems*, № 14 Issue № 2. DOI: [https://doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.18](https://doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.18)

6. Зашифровані мільярди, або Як держава перестала хвилюватись і полюбила криптовалюти – розслідування DOU. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/crypto-in-ukraine/>
7. Як буде регулюватися ринок криптовалют в Україні: відповідь НБУ. URL: <https://news.finance.ua/ua/yak-bude-rehulyuvatsya-rynok-kryptovalyut-v-ukraini-vidpovid-nbu>
8. Борщ В. Ф. Правове регулювання обігу криптовалют: зарубіжний та вітчизняний досвід. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/87499/1/Borshch_kryptovaliuta.pdf
9. Поліщук Н. Ю. Перспективи застосування криптовалют в електроенергетиці України: зарубіжний досвід і вітчизняні здобутки. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2019.02.064>
10. Серюга М. Криптовалюти та податки: як це влаштовано у світі та чого варто повчитися Україні. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/kryptovaluty-ta-podatky>
11. Лук'яничук Р. В. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного сектору в умовах правового режиму воєнного стану. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.2\(45\).282329](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.2(45).282329)
12. Архірейська Н. В. Державне регулювання ринку криптовалют в Україні. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/142.pdf>
13. Блінов А. В. Глобальні тренди формування та регулювання ринку криптовалют. DOI: [10.21272/1817-9215.2020.1-1](https://doi.org/10.21272/1817-9215.2020.1-1)
14. Волосович С. Державне регулювання ринку криптовалют: зарубіжний досвід. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2018_1_10
15. Федоров С. Державний контроль у сфері трейдингових операцій із криптовалютами: фінансово-правовий аспект. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/35.pdf>
16. Гудіма Т., Устименко В., Джабраїлов Р., Черних О. Особливості правового регулювання обігу віртуальних активів в Україні: де-факто vs де-юре. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.46.2022.3844>
17. Нагнибіда В. І. Нормативно-правове регулювання відносин з цифровими активами та перспективи його удосконалення. URL: <http://surl.li/kokhr>
18. Некіт К. Г. Розвиток правового регулювання обігу віртуальних активів (криптовалют) в Україні. URL: <https://hdl.handle.net/11300/17865>
19. Новицький В., Фица В. Становлення та розвиток правового регулювання обігу віртуальних активів. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4\(39\).249302](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4(39).249302)

REFERENCES:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2014, March 21) Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand (№ 984_011). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. Legal regime of cryptocurrencies in Ukraine (Wikipedia). Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D0%BC_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96
3. Verkhovna Rada of Ukraine (2022, February 17) On virtual assets: Law of Ukraine (№ 2074-IX). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20/ed20220217#Text>
4. Skarbyk P. (2022) Legalization and legal regulation of cryptocurrency in Ukraine. Available at: <https://itechua.com/other/208929>
5. Fomina O., Moshkovska O., Avhustova O., Romashko O., Holovina D (2019) Current aspects of the cryptocurrency recognition in Ukraine. *Banks and Bank Systems*, № 14 Issue № 2. DOI: [https://doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.18](https://doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.18)
6. Encrypted billions, or How the state stopped worrying and fell in love with cryptocurrencies – DOU investigation. Available at: <https://dou.ua/lenta/articles/crypto-in-ukraine/>
7. How will the cryptocurrency market in Ukraine be regulated: the NBU's answer. Available at: <https://news.finance.ua/ua/yak-bude-rehulyuvatsya-rynok-kryptovalyut-v-ukraini-vidpovid-nbu>
8. Borshch V. F. (2022) Legal regulation of circulation of cryptocurrencies: foreign and domestic experience. Available at: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/87499/1/Borshch_kryptovaliuta.pdf
9. Polishchuk N. Yu. (2019) Prospects for the use of cryptocurrencies in Ukraine's electricity sector: foreign experience and domestic achievements. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2019.02.064>
10. Seryuga M. (2023) Cryptocurrencies and taxes: how it works in the world and what Ukraine should learn. Available at: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/kryptovaluty-ta-podatky>

11. Lukyanchuk R. V. (2023) Modern trends in the development of the domestic crypto sector under the conditions of the legal regime of martial law. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.2\(45\).282329](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.2(45).282329)
12. Archireyska N. V. (2018) State regulation of the cryptocurrency market in Ukraine. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/142.pdf>
13. Blinov A.V. (2020) Global trends in the formation and regulation of the cryptocurrency market. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.1-1
14. Volosovych S. (2018) State regulation of the cryptocurrency market: foreign experience. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2018_1_10
15. Fedorov S. (2020) State control in the sphere of trading operations with cryptocurrencies: financial and legal aspect. Available at: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/35.pdf>
16. Gudima T., Ustymenko V., Dzhabrailov R., Chernykh O. (2022) Peculiarities of legal regulation of circulation of virtual assets in Ukraine: de facto vs de jure. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3844>
17. Nagnybida V. I. (2021) Regulatory regulation of relations with digital assets and prospects for its improvement. Available at: <http://surl.li/kokhr>
18. Some K. G. (2021) Development of legal regulation of circulation of virtual assets (cryptocurrency) in Ukraine. Available at: <https://hdl.handle.net/11300/17865>
19. Novytskyi V., Fitsa V. (2021) Formation and development of legal regulation of circulation of virtual assets. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4\(39\).249302](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4(39).249302)